

Um söslalurlsmu

Í Dimmalætting hefur í seinastuni verið ófór samanblending av lýsingum av politískum hugsjónum, har kommúnisma og demokratísk söslalurlisma eru eitt felt, har liberalismunnar krav um figgjarliga ábyrgd er vorðin almenn skylda at fyrirbyrgja húsagangi, har útfyllan av karminum í heimastýrisslóginu er tað sama sum löysingarpolitikkur o.s.fr.

Grynnri enn nakað annað, sagt er um javnaðarpolitikk, er kortini tað, sum um dagarnar stóð á forsiðu Dimmalættingar, har roynt verður at ræða við ognartøku av hvørjum báti, verkstaði, urtagarðsteigi ella íbúarogn so væl sum skipum og vinnuvirkjum.

Formaður sambandsflokksins avdúkar her ein himnarópandi ókunneleika til politiska ideologi, so hetta átti at fallið aftur á hann sjálván, men tá sjálvur formanskapurin í einum politiskum flokki skal borga fyrir einum minstamáti av trúverðugheit er vandi fyrir, at ófestar sálir taka okkurt av hesum fyrir fult, tí endurtaki eg nakað av tí, eg fyrr havi sagt um söslalurlismu.

Upp undir val ber til at siga nærum hvat sum helst, ber til at vevja allar áskoðanir saman í vavgreyt, sum ein síðan koyrir nakað av átrúnaðarligum rasistiskum og fasistiskum ella bert chauvinistiskum ella kommunistiskum tilsetningi afturi.

Allar hesar yvirspentu undirtónar og hugsunnarhættir, sum í veruleikanum eru ódemokratiskir, ber til at bjóða fram sum demokratiskur framferðarháttur, og ber til — og er tað loyvt — at fáa demokratið — fólkaraðið — at kjósa sær, at atkvøða fyrir og ein sum trýr uppá fólkaraðið kann bert siga við seg sjálván, at hasa ódemokratisku, rasistisku og tjóðskaparligu chauvinistisku umboðanina mást tú roynast at gera betur vart við framvirv og benda veljarunum burtur frá, tí er eisini vert at siga frá, hvat demokratiska söslalurlisman umboðar.

Utopi

Utopi, nakað tú droymir um, men ikki kanst fremja, hefur ofta verið sagt um hugsan söslalurlista, og serliga teirra fyrstu, sum út frá einum djúpt kristillegum sjónarmiði um bert at gera mót øðrum tað, ein vil, hesi gera móti einum sjálvum, fóru undir at stríðast í móti söslalurlum órættvissi, tjóðskaparligari kúgan, politiskum frammihjárrættindum, imperialismu og bardaga bólkka ella landa millum.

Eisini teir, sum í fyrstu

öld og aðrenn virkaðu fyrir eini broyttari framleiðsluskipan og vildu skapa størsta mót av lukku til størsta talið av menniskjum — vóru róptir utopistar, og hava hugsanir teirra mangan verið spottaðar av bæði verjum hjá kapitalistiskum samfelagsskipanini og av teim, sum siga seg byggja á eina visundaliga útgrundaða söslalurlismu (kommunismu).

Eftir mínum tykki er einki í gamla grundarlagnum, sum ein eigur at tveita fyrir borð, hóast hugsunnarhátturin er einfaldur og kastast kann eftir javnaðarmonnum, at tað bert eru vælmeinandi idealistar og romantikarar, sum kunnu leggja slíka hugsan til grund fyrir politiskum arbeiði í dag.

Vit vita, at Karl Marx hevði hvassa uppperð við hesar fyrstu »utopistar«, og vit vita, at lutvist er eydnast sokallaðum liberalismum — sum í dag als ikki eru liberalar hugsandi — við snildi og dugnaligheit at júka fyrir fólk, at hesin politikkur er bert fjas og fjant og veruleikafjarur.

Hóast hildnir fyrir spott, so høvdu fyrstu söslalurlarnir dirvi til at fara í holt við at arbeiða fram í móti tí samfelag, teir trúðu á, at hugsa um, hvussu hetta í roynd og veru kundi skapast og at virka fyrir at gera tað til veruleika.

Teir høvdu dirvi til at gera atsóknir á tann veruleika, sum samfelagið, ið tá var, hevði at bjóða, og konstruktívt at ávlsa leiðir

ir til samfelagið, har felagsskapstankin við medmenniskjuni sum miðdepli var tað berandi í stríðnum fyrir at taka burtur alt sosialt og óekonomiskt illgras og geva næstanum og einum sjálvum menniskjanslig kor.

Samfelagið, har eisini hin kristni næstakærligstankin var grundsjónarmiðið, og har alt: evni, arbeiði og framleiðsluamboð arbeiðdu fyrir heildini.

Samfelagið, har einki einstakt individ ella einstakir bólkka áttu serrættindi, sum kostaðu heildini nakað.

Kompromispolitikkur

Hetta ar í stuttum gamla grundarlagið, og tað er haldgott enn í dag. Onkur vil vera við, at vit eiga at venda aftur til hetta grundarlagið og geva upp allan kompompispolitikk og bert arbeiða út frá hesum, ongantið at rætta okkum eftir ynski veljaranna bert fyrir at tekkjast teimum í lotuni, ongantið gera akkord við mótstöðumenn, ið kunnu fáa okkum av leiðini, um tað so bert er fyrir stutt skifti, tí söslalurlisman er í sjálvum sær andstöðkend og vil ongantið finna seg í tí, sum gongur í móti heildini, hvørjum tað so kemur frá, fakfeløgum, arbeiðsgevarafeløgum, starvsmannafeløgum, tænarvsmannafeløgum ella øðrum bólkum, sum kunnu trýsta samfelagið.

Söslalurlisman, tá hon er ikki bangin fyrir at finna rötina hjá illgrasinum, kann ikki bliva annað enn konstruktiv í gerandispolitikkinum. Heldur enn at fylgja ynskjum bólkanna skal söslalurlisman ala fjöldina upp til at skilja, hvat politiskt og sosialt byggir upp ein sannan medmenniskjansligan felagsskap.

At sosialdemokratið ikki skal lata seg trýsta burtur frá heildarinnar gagnsmálum, kann einhvør vera samdur í, men tá sagt verður, at eingi kompompisir skulu gerast, so kann eg ikki taka undir, tí tað skerst ikki burtur, at tað arbeiði, javnaðarmenn, sosialdemokratir kring heimin — teir veri so meira ella minni söslalurliskir — hava fingið av skafti, júst gjøgnum ein kompompispolitikk við so við og við at sleppa eitt fótat af á söslalurlistiskari leið, hevur skapt stór framstig til mesta bata fyrir fjöldina; men stavnhaldið skal

sjálvsagt vera óheft av bólkkatrýsti.

Sum nevnt er grundarlagið enn haldgott, um amboðini veruliga ikki eru tey somu. Fyritreytirnar eru heldur ikki tær somu, tí nógv av teir fyrstu söslalurlistarnir spáddu, hevur sögan prógvað var skeivt, eins og sögan hevur broytt samfelagsmyndina. Karl Marx setti upp. Men at sjálv aðalkjarnan í javnaðarpolitikkinum enn er tað, sum söslalurlistiskir internationali setti sum ideologiskt grundstöði, kann eingin ivi vera um.

Grundarlagið í dag

Um tað grundarlagið, söslalurlistiskir internationali varð endurreistur á, kann sigast fylgjandi:

1. At hóast tað ikki skerst burtur, at hin kapitalistiska skipanin ella liberalismen síðan 19. öld hevur loyst út ómetallgar framleiðandi kreftir, so er samstundis stóri meirilutur in av borgarunum avskorin frá at hava nakra ávirkan á framleiðsluna. Kapitalisman setti ognarrættin yvir mannarrættindini, hon skapti ein nýggjan stutt av ognarlýsum uttan sosial rættindi. Hon gjørdi stættarstríð hvarssari.

Hóast verðin skuldi átt nógv mikið til eina sømiliga tilveru fyrir øll, so hevur kapitalisman ikki verið fôr fyrir at nøkta ta mest grundleggjandi trongd og tey mest einfaldu krav hjá fjöldini. Hon hevur ongantið vist seg fœra fyrir at virka í longdini uttan kreppur og arbeiðsloysi. Hon framdi sissalan ótryggjleika og ein himnarópandi mun millum fá tæk og rik. Eisini tók hon sær til hjálpur imperialistiska valdtøku, neyðtøku og kolonjala eyðræning og hvesti soleiðis stríðið millum tjóðir og fólkasløg. Í summum londum hjálptu sterkir kapitalistiskir bólkka tí fœra barbarinum til at reisa hevur aftur sum nazisma og fascisma.

2. Tá ið söslalurlisman fœddist í Europu sum ein mótmælissrøsla í móti øllum hesum, sum tað kapitalistiska samfelagslagið ber í sær, vóru tað arbeiðararnir, sum vóru ringast fyrir. Söslalurlisman vaks tí fyrst fram sum arbeiðararøsla, men síðan gjørdist greitt fyrir fleiri og fleiri borgarum, tænarvsmönnum og starvsmönnum, bøndrum og fiskimönnum, handils- og handverksmönnum, lista- og visindamönnum, at söslalurlisman eigur lykilin eis-

ini til framtíð teirra. Söslalurlisman vendir sær tí til øll, sum hava ta áskoðan — ta sannfœring — at ein menniskja kann ikki nýta ella eyðræna eina aðra.

3. Söslalurlisman roynir at frigera fjöldina frá tí minniluta, sum ræður framleiðsluamboðnum. Hon vil geva fjöldini sum heild medavgjærrætt og vil fáa til vega eitt samfelag, har fræls menniskju arbeiða saman sum javnlíkar.

4. Söslalurlisman er nú ein høvuðstáttur í veraldarpolitikkinum. Hon er ikki propaganda, men roynd í praktiskari virkan, hevur í gerandislivinum fram avreksverk.

Í summum londum er stöðið til eitt söslalurlistisk samfelag lagt, og eru her liberalismunnar illgras við at hvørva, meðan samfelagið hevur útviklað nýggja kraft. Söslalurlismunnar hugsjónir hava vist teirra virði í royndum.

5. Í mongum londum verður skúgvað til vikis hin óeftiransaða kapitalisma og verður sett í staðin ein búskaparhugsan, ein óekonomi, har almenn tiltøk, almennur ognarrættur, alment eftirlit skerjir kapitalismunnar ræsarum. Fleiri og fleiri menniskju víðrøkna, at tað er neyðugt við samfelagsplanlegging, plan-ekonomi. Sosialur tryggjleiki, fræls fakfelagsrøsla og vinnuligt demokrati vinna meira og meira fram.

Hesin framvæktur er fyrir ein stóran part úrslit av söslalurlismunnar og fakfelagsrøslunnar stríði í gjøgnum nógv ár. Alla staðni har söslalurlisman er sterk, eru tjýðningarmikil stig tikin til skapanina av einum nýggjum samfelagshátti.

6. Teyseinastu árinu eru

fleiri av tjóðunum í teim sokallaðu tilafturskomnu veraldarpørtunum komnar eftir, at söslalurlisman er ein virðismikil hjálpi í stríðnum fyrir tjóðskaparligum frælsi og hægri livikorum. Her vaksa fram ymsir hættir av demokratiskari söslalurlismu undir ávirkan av teim ymsu fortreytum. Söslalurlisman berjist í hesum londum bæði í móti einum innlendskum óekonomiskum aristokratii og í móti eyðræning av fremmandum imperialistum ella í móti útaman av fremmandum kapitalistiskum trustum. Her, sum aðrastaðni, berjist söslalurlistarnir fyrir politiskum og figgjarligum demokrati. Teir royna at bota livikor fólksins við at fremja búnaðarabætur og idnaðarutbygging. Í mongum fœrum verður hetta gjørt við at víkka almenna ognarrættin ella kooperatión bæði á framleiðsluøkinum og brúkarøkinum.

7. Men meðan söslalurlisman gongur fram alla staðni í eru nýggjar kreftir komnar fram, sum eru stórir vandi fyrir hesa røslu fyrir frælsi og söslalurlum rættvissi. Síðan bolchevismen tók seg fram í Ruslandi, hevur kommunismen spjatt hina internationalu arbeiðararøsluna og hevur harvið í mongum londum seinkað fremjanini av söslalurlismuni í ártiggir.

8. Falskliga ger kommunismen krav uppá at eiga lut í söslalurlistiskum síðarvi. Veruliga hevur hon avskeplað og rangt hendu síðarvi, so hann kennist ikki aftur. Kommunismen hevur bygt upp eina stranga teologi — religiön — ið ikki kann sameinast við marxismunnar kritiska hugsunnarhátt.